

poniedziałek, 01.01.2024

Niedziela i święta nakazane: kiedy katolik ma obowiązek uczestniczyć we Mszy świętej?

Czy opuszczenie Mszy świętej w niedzielę jest grzechem ciężkim? Czy można wybrać Mszę sobotnią zamiast niedzielnej i czy w takim wypadku trzeba mieć ważny powód? Czy Msza radiowa i telewizyjna zwalnia nas z obowiązku uczestniczenia w zgromadzeniu eucharystycznym? Czy dzieci i osoby starsze mogą być zwolnione z tego obowiązku? Poniżej prezentujemy kilka zasad obowiązujących wiernych Kościoła katolickiego.

Obowiązek święcenia Dnia Pańskiego wynika z trzeciego przykazania Dekalogu, mówiącego: „Pamiętaj, abys dzień święty święcił” oraz pierwszego przykazania kościelnego „W niedzielę i święta nakazane uczestniczyć we Mszy świętej i powstrzymać się od prac niekoniecznych”.

Kodeks Prawa Kanonicznego, który reguluje zasady życia katolików, stwierdza w kanonie 1247: „W niedzielę oraz w inne dni świąteczne nakazane wierni są zobowiązani uczestniczyć we Mszy świętej oraz powstrzymać się od wykonywania tych prac i zajęć, które utrudniają oddawanie Bogu czci, przeżywanie radości właściwej dniowi Pańskiemu oraz korzystanie z należnego odpoczynku duchowego i fizycznego”. Uczestniczenie we Mszy św. w niedziele i święta nakazane jest zatem obowiązkiem katolika.

Ponieważ wierni potrzebują jasnych zasad wypełniania tego obowiązku, prezentujemy poniżej kilka uściśleń dotyczących niedzielnej Mszy świętej, wypracowanych na przestrzeni wieków przez Kościół katolicki i zawartych w dokumentach kościelnych, przede wszystkim Kodeksie Prawa Kanonicznego (KPK).

Kiedy opuszczenie Mszy świętej niedzielnej nie jest grzechem?

Opuszczenie Mszy nie jest grzechem, jeśli skłania ku temu ważny powód, jak np. choroba, konieczność opieki nad osobą obłożnie chorą czy niemowlęciem, kiedy jesteśmy w podróży lub przebywamy w miejscu, w którym dotarcie do kościoła jest znacznie utrudnione lub niemożliwe. Nie sposób omówić wszystkie przypadki, zostawia się to wiernym do rozważenia w sumieniu. Jeśli mimo naszego pragnienia nie możemy uczestniczyć we Mszy, to taka nieobecność nie będzie grzechem. Zawsze jednak taką sytuację powinno się rozważyć indywidualnie, „stając w prawdzie przed Bogiem”, a w razie wątpliwości skonsultować ze spowiednikiem.

Czy opuszczenie Mszy świętej niedzielnej jest grzechem ciężkim?

Zgodnie z nauczaniem Kościoła, dobrowolne nieuczestniczenie we Mszy świętej niedzielnej bez ważnego powodu jest grzechem ciężkim. Tak pisze o tym Katechizm Kościoła Katolickiego w art. 2181: „wierni zobowiązani są do uczestniczenia w Eucharystii w dni nakazane, chyba że są usprawiedliwieni dla ważnego powodu (...) lub też otrzymali dyspensę od ich własnego pasterza. Ci, którzy dobrowolnie zaniedbują ten obowiązek, popełniają grzech ciężki”.

Aby móc przystąpić do Komunii podczas następnej Mszy, wierny musi pojednać się z Chrystusem w sakramencie pokuty, czyli pójść do spowiedzi.

Czy małe dzieci oraz osoby starsze są objęte obowiązkiem niedzielnej Mszy?

Zasadniczo obowiązki niedzielnej Mszy podlegają wszyscy ochrzczeni w Kościele katolickim, którzy ukończyli siódmy rok życia – według przepisów prawa kanonicznego dziecko uzyskuje wtedy zdolność używania rozumu (co nie znaczy, że wcześniej go w ogóle nie posiadało, jest to jedynie kategoria prawna mająca swe źródło w prawie rzymskim).

Warto dodać, że dziecko, które przystąpiło do Pierwszej Komunii świętej i korzysta z sakramentu spowiedzi czasem ma trudności w wypełnieniu tego obowiązku, kiedy we Mszy nie uczestniczą wraz z nim jego rodzice, a samo nie może pójść do kościoła bez opieki dorosłych. Dlatego trudno tu mówić o popełnieniu przez nie grzechu ciężkiego. W wielu przypadkach jest to raczej grzech rodziców niż dziecka.

Nie jest natomiast określona górna granica wieku, tak jak to jest w przypadku postu. Jeśli jednak osoba starsza jest niedołężna, schorowana i dotarcie do kościoła stanowi dla niej trudność, to jest to wystarczającym usprawiedliwieniem.

Czy obawy przed zarażeniem podczas epidemii mogą stanowić usprawiedliwienie?

To także kwestia do rozstrzygnięcia w sumieniu. Wierny musi tu szczerze rozważyć, czy powoduje nim zwykle lenistwo, usprawiedliwiane rzekomą obawą przed zakażeniem, czy rzeczywisty lęk spowodowany nową falą epidemii. Dotyczy to zwłaszcza osób, które przynależą do tzw. grupy ryzyka: osoby starsze czy podatne na choroby ze względu na osłabiony układ odpornościowy. W takim wypadku opuszczenie Mszy świętej nie jest grzechem. Jednak obecnie taka sytuacja w Polsce nie występuje, ponieważ nie mamy epidemii.

Warto przypomnieć, że w okresie ostatniej pandemii koronawirusa, kiedy obowiązywały przepisy sanitarne ograniczające liczbę wiernych w kościołach, biskupi udzielili dyspensy od obowiązku uczestnictwa w niedzielnej Mszy świętej, zachęcając jednocześnie wiernych do duchowego łączenia się ze wspólnotą Kościoła za pośrednictwem transmisji Mszy świętych w środkach społecznego przekazu.

Czy można niedzielną Mszę zastąpić relacją w radiu czy telewizji?

Do wypełnienia obowiązku uczestnictwa we Mszy świętej konieczny jest nie tylko duchowy, ale i fizyczny udział w zgromadzeniu eucharystycznym. Zatem nie wypełnia tego obowiązku ten, kto bierze w niej udział za pośrednictwem mediów: radia, telewizji, transmisji internetowej. Transmisje mają za zadanie pomóc tym, którzy z różnych przyczyn nie mogą fizycznie w niej uczestniczyć. Niewątpliwie przynoszą one duchowy pożytek wiernym, ponieważ niektórzy tylko w taki sposób mogą mieć jakikolwiek kontakt ze wspólnotą Kościoła.

Są też tacy, co chcą czuć się duchowo obecni w różnych sanktuariach, do których pragnęliby przyjechać, a w danej chwili nie mogą. Inni z kolei chcą mieć poczucie łączności np. z papieżem, kiedy prowadzi najpopularniejsze lub najważniejsze nabożeństwa. Jeszcze inni śledzą transmisje, żeby wysłuchać dobrych homilii, które w tym wypadku są zawsze bardzo starannie przygotowywane. I nie przeszkadza im to, że już byli na Mszy w swojej parafii albo dopiero wybierają się na nią. Powody, dla których transmisje Mszy lub nabożeństw cieszą się dużą popularnością, są rozmaite. Nic jednak nie zastąpi fizycznej obecności w kościele.

Czy można pójść w sobotę na Mszę zamiast w niedzielę?

Tak, obowiązek niedzielny można wypełnić poprzez udział we Mszy w sobotni wieczór: „Nakazowi uczestniczenia we Mszy świętej czyni zadość ten, kto bierze w niej udział, gdziekolwiek jest odprawiana w obrządku katolickim, bądź w sam dzień świąteczny, bądź

też wieczorem dnia poprzedzającego” (KPK, kan. 1248 §1).

Sprawowanie liturgii eucharystycznej w sobotę wieczorem jest nawiązaniem do tradycji Kościoła pierwszych wieków oraz pozostaje w związku z żydowskim sposobem mierzenia czasu. Według tradycji żydowskiej nowy dzień zaczyna się już po zachodzie słońca. Potwierdza to także obecny do dzisiaj zwyczaj rozpoczynania szabatu właśnie w piątek wieczorem. Sobotni wieczór był wybierany także przez pierwszych chrześcijan na pamiątkę zmartwychwstania Chrystusa „w pierwszy dzień po szabacie”, a w czasach prześladowań celebrowanie wieczorna czy nocna była podyktowana również względami bezpieczeństwa. Oczywiście Msza w niedzielę w ciągu dnia też była obecna.

Umożliwienie wypełnienia obowiązku uczestnictwa w niedzielnej Mszy już w sobotni wieczór, o czym zdecydował papież Pius XII w 1953 roku, jest zatem z jednej strony powrotem do starej tradycji Kościoła, a z drugiej odpowiedzią na pojawiające się nowe czynniki społeczne związane z przemianami w XX wieku, m.in. zwiększoną aktywnością zawodową wiernych. Wspomniana Msza w sobotę wieczór miała ułatwić wypełnienie obowiązku niedzielnego.

Czy sobotnia Msza wieczorna musi być odprawiona według niedzielного formularza?

Nie. Każda Msza, czy to ślubna czy pogrzebowa, czy każda inna sprawowana w sobotni wieczór spełnia wymóg niedzielnej Mszy świętej. Nie musi więc być odprawiona według niedzielного formularza liturgicznego i zawierać modlitwę „Chwała na wysokości”, dwa czytania przed Ewangelią i Wyznanie wiary: „Wierzę w jednego Boga” (Credo).

Niejednokrotnie księża starają się, by wieczorna Msza sobotnia była odprawiana według formularza niedzielного, tak, by uczestniczący w niej wierni mieli możliwość wysłuchania świątecznych czytań i homilii, a przez odmówienie modlitw „Chwała na wysokości” i „Wierzę w jednego Boga” mieli głębsze przekonanie, że uczestniczyli w Mszy niedzielnej i nic nie tracą. Do skorzystania z formularza niedzielного skłaniają więc przede wszystkim racje duszpasterskie.

Czy Mszę sobotnią można wybrać tylko wtedy, gdy nie możemy pójść w niedzielę?

Kanon 1248 §1 Kodeksu Prawa Kanonicznego nie podaje w tym względzie żadnych ograniczeń. Można tę Mszę wybrać ze zwykłej wygody, nie trzeba mieć żadnego ważnego powodu. Niektórzy wierni nieraz systematycznie uczestniczą w wieczornych Mszach sobotnich jako niedzielnych, podobnie jak ci, co w niedzielę zawsze przychodzą na jedną i tą samą godzinę.

Czy opuszczoną niedzielną Mszę trzeba nadrobić?

Oczywiście, nie trzeba „nadrabiać” opuszczonej Mszy świętej. Choroba lub inny wyżej wymieniony ważny powód jest uzasadnionym zwolnieniem i opuszczenie niedzielnej Mszy nie powoduje wtedy grzechu ciężkiego. Zdarza się jednak, że osoby wierzące odczuwają potrzebę pójścia na Eucharystię w tygodniu w zamian za tę „opuszczoną”. Świadczy to o chrześcijańskiej gorliwości i głębokiej więzi z Chrystusem, ale nie jest obowiązkiem.

Czy te zasady dotyczą także tzw. świąt nakazanych?

Tak, te same zasady, co do uczestnictwa w Mszy niedzielnej, dotyczą świąt nakazanych. W Polsce obowiązuje sześć świąt nakazanych w ciągu roku, poza tymi, które przypadają w niedzielę. Są to następujące święta:

Uroczystość Świętej Bożej Rodzicielki Maryi – 1 stycznia (Nowy Rok); Uroczystość Objawienia Pańskiego (Święto Trzech Króli) – 6 stycznia; Uroczystość Najświętszego Ciała i Krwi Chrystusa (Boże Ciało) – święto obchodzone w czwartek po uroczystości Trójcy

Przenajświętszej (jest to święto ruchome, które wypada w maju lub w czerwcu); Uroczystość Wniebowzięcia Najświętszej Maryi Panny – 15 sierpnia; Uroczystość Wszystkich Świętych – 1 listopada; Uroczystość Narodzenia Pańskiego (pierwszy dzień) – 25 grudnia. Wypełnieniem obowiązku jest też udział w nocnej Pasterce, odprawianej czasem także nie o północy, ale nieco wcześniej, wieczorem w wigilię święta Bożego Narodzenia.

Dorota Giebułtowicz, ks. dr Rafał Kaniecki / Warszawa

Źródło:

<https://opoka.org.pl/biblioteka/T/TA/TAL/swieta-nakazane-niedziela>